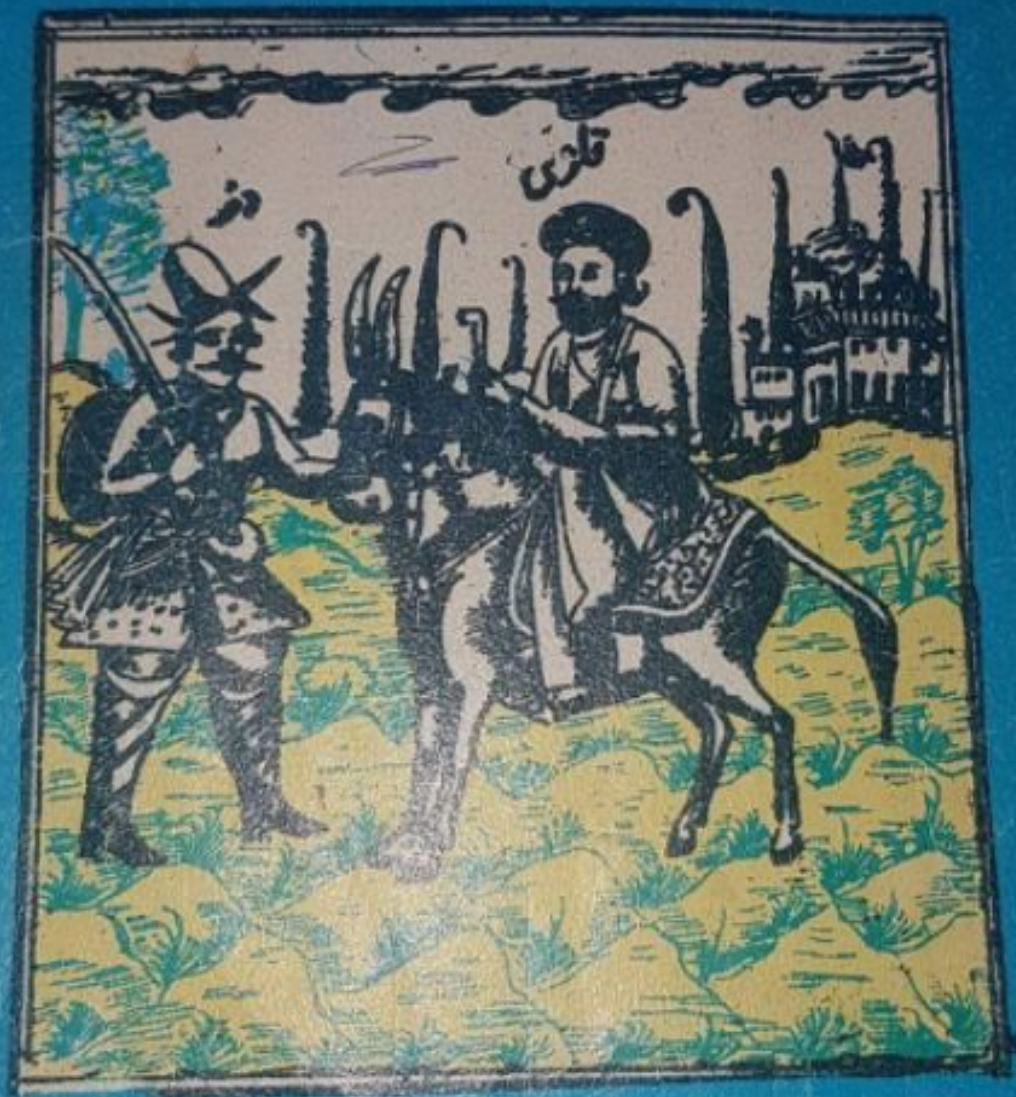

حکایتی دزو قازی

چاب کرا له سهر نهرکی عبدالخالق محمد امین عصری

مافی له چابدانه وهی پار پزراوه بو محمد امین عصری

حکایتی دزو قازی

چاب کرا له سہر نھر کی عبدالخالق محمد امین عصری

• مافی له چابدانہ وہی پاریزراوہ بو محمد امین عصری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نه گزرنه وه که له زه مانی هارون نه لره شیدا له شاری
به غذا پیاو بک بووه زور موسلمان و به دین ، ناوی بشرو
له قه بی به شیر بو نه مره ی قازی تی به راستی و باشی به جی
نه هینا و شهو هه مو شهو به عیبادتی خودا رای نه بو وارده
هه مو روژی به روژو بو . نه هلی به غذا زور ئیعتقاد (باوه ر)
یان به ته دبیری هه بو . به عیبادت و خودا په رستی به نه وعی
خوی رازاند بو وه که هیچ کهس نه ی نه توانی له قسه کردن
به رامبه ری بکات .

شهویک به ته نیا له بهر چرا موتالای حه دیشی نه کرد
گه یشته شهو حه دیشه که پیغه مبه ر (د . خ) فه رموو یه تی
(احب الصلوة فی الجنان والبساتین) یه عنی حه ز له نوئیر
کردنی ناو باغ و بیستان نه که م قازی نه م حه دیشه ی پی خوش
بو له دل خویا گوتی سبه ینی من په م حه دیشه مو عامه له نه که م
وه ئیتر له مه و پاش زور جار له ناو باخ نوئیر نه که م .
له پاش نه وه ی قه ده ری موتالای کرد خه وی هات ویستی
کتیبه که هه لیکری و بڅه ویټ ، له کتیبه که دا چاوی به
حه دیشیکی تر کهوت نووسرا بو (النوم آخ الموت) یه عنی
خه و برای مردنه . قازی که چاوی به مه کهوت خه وی زرا
له دل خویا گوتی شتیک که به رامبه ری مردن بکات لازمه

که ئیلسان له ر شته دور بیت . دیسان به موتالای کتیبه
که مهشغوول بووه . ژنی قازی باخیکی کرد بو وهکو به -
ههشت خوش و پر بو له ره یحانه و مونیول و وه نه وشه و گول ره -
نگاو ره ننگ و درهختان میوه دارو سهرو سهو بهرو شمشارو چنارو
کاج و عودو عوسج به هر چوار نه ترافی نه و باخه دا سه ریار
گه یشتبووه که شکه لانی فه له ک و له هر چوار لاوه ناوی وهکو
که وثر جاری بو که شاعیر له مدحی نه و باخه فه رموو یه تی :
پر بو له گول و لاله ی ره ننگاو ره ننگ پر بو له میوه ی تازه و
خوش و جوان بای نه سیم له سیبه ری درهخته کانا دای خستبو
فه رشی ناو ریشمی نیران نه و باخه له ده ری شار بوو موده تی
بو قازی بو ی نه چو بوو ناو نه و باخه . شه ویک له شه وان
قازی خه یالی کرد که سبهینی روژی ههینی بو بیچیت له ناوی
نه و باخه دا نوژی به یانی بکات و ته ماشای باخه که یش بکاو
حه دیشه که ی پیغه مبه ر به جی بهینی .

قازی غولامیکی هه بو ناوی به اختیار بو بانگی کرد گوتی
نه ی به اختیار به یانی له گه ل فخر هه لسه . کو یو ریزه
یسری یه که زین که و بیهینه بهر ده رگا ته مه وی نوژی
به یانی له باخ یکم غولامه که عه رزی کرد به سه ر چاو . له
پاشان غولام رویشته بو ئیشی خوئی و قازی چوووه ژوره وه له
ناو جیگادا به ئیستراحت خهوت .

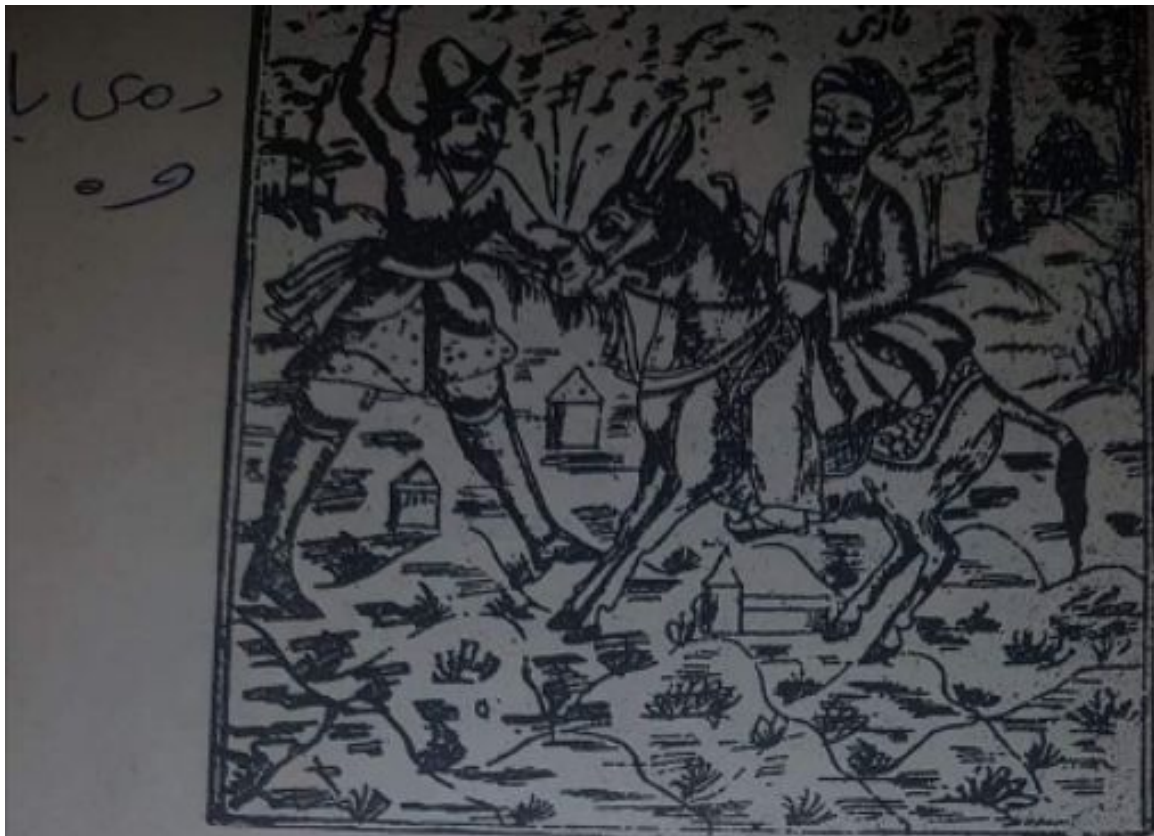
...غولام نهو شهووه له ترسي نهووهي نهكو خه بهري نه پيسته وه
 دره ننگي هه لسي نه خهوت ، چه ندي له شهو تپهري بو ته يزاني
 چي وه ختهو چه ندي له شهو بريوه گويدر يزي ميسري زين
 كردو بردي په بهر ده رگاي مالي قازي و بانگي كرد گوتي :
 قوربان هه لسه نهوا گويدر يزه كه م زين كردو وه له بهر ده -
 گايه ، قازي كه ده ننگي غولامي بيست هه لسا نه يزاني چه

(غولام كويدر يزه ميسري زين كردو قازي سوواري بوو به

ته نها له شاري به غدا روپيسته ده ره وه)

وهخته تماشای ئاسمائی کرد له بهروئاوا مانگه شه و بو وههانی
زانی پوژه جبهی له بهر کرد میزه ری نایه سه ری و پیلای
کرده پیی سووار بو له شاری به غدا پویشته دهره وه روی
کرده باخ له سه ریگی باخه که دا قه به رستانی هه بو کس
قازی گه یشته نه و قه برستانه قهزا وای هینا دزیک له نار
قه بره کا نا خوی مات کرد بو ، که چاوی کهوت .
به قازی وه ته نیاو به سوواری گویدرینز به ریوه نه هات
دوعای نه خویند . دزه که شمشیری هه لکیشاو هه لسا سه ری
ریگی گرت و بانگی کرد (نهی قازی له جیگی خوت راوهسته)
که قازی چاوی کهوت به دزه که شمشیری به دهسته وه بو
نه ندای له رزی و گوتی تو کیت : دزه که جه وابی دایه وه
گوتی ، من دزم . قازی گوتی تو خودا ناترسی دزی نه که یته ؟
دزه که گوتی : نهی قازی له خودا نه ترسامایه بانگم نه نه کرد
شمشیرم نه دا له گه ردنت : نیستا نه بی گویدرینه کهت و له
گه ل لیباسه کانت بدهی به من و یاخوود نه تکوژم . قازی که
نه م قسه یه بیست دو که ل له سه ری چوووه دهره وه گوتی نهی
بیحه یا تو هیچ شهرم له من ناکه ی من قازی موسلمانانم .
دزه که جه وابی دایه وه گوتی تو شهرم بکه و قسه ی بی فائیده
هه که منیش دزی موسلمانانم . موده تیگی زوره به شوین راو-
یکی وه هادا نه که رام خووای ته عالا ته و فیقی دام و او تو لیباسی

(دزه که شمشیری هه لکیشاو گوتی ئەی قازی له جینگای
خۆت راوهسته)

باش و گوید پێر هه بووی به نه سیبی من زوو له گوید پێر هه که
دابهزه و رووت به رهوه هه رچی تو هه ته مالی منه قازی سه ری
بهرز کرده وه بو ئاسمان و گوتی :-
ئهسته غفیر و لّلا ئیلاهی تو دانای حالی به ندگانی چه گو -
ناهیکم هه یه وا گرفتاری دهستی ئەم دزهت کردم ، ئەمجا
دزه که گوتی :

لا حولہ و لا قوۃ تہ ٹیلا بیلاھی تہ لعلیو تہ لعلہ زیم .

تہ مہ چی بلایہ کہ زوو خوئی و منیش رزگار ناکات .

قازی گوتی بہ لہ مہ کہ قسہ یکت پی ی نہ لیم .

دز گوتی : ہر قسہ یکت ہہ یہ زوو بیکہ و رووت

پہرہ وہ :

قازی گوتی : تہ ی پیایوی مہرد تہ گہر تو دزی نہ کہیت

رزقت نابئی؟

دز گوتی : تہ ی بی عہ قہل تو بوچی قورثانت نہ خویندو وہ

خودای تہ عالا لہ قورثاندا فہرمویہ تی (نحن قسمنا بینہم

معیشتہم) یہ عنی ہر عہ بدیک بہ کاریک و پیشہ ییک رزقمان

بو قسمت کردو وہ قسمہ تی منیش تہ مہ یہ کہ تو زوو لہ سہر

وولاخہ کہ بینمہ خوارہ وہ و رووتت بکہ مہ وہ بہ سہلامہ تی

بروم بو نیشی خوم .

قازی گوتی پیایوی چاک بہ وازم لی بہینہ بروم عیبادہت

بو خورا یکہم و بہ مورادی خوم بگہم دز گوتی : مورادی من

لہ تو حاصل تہ بی جون بہرہ لات یکہم و واز لہ قسمہ تی خوم

بہینم . قازی گوتی : تہ ی مہردی نازا شہرم بکہ بی مروت

مہ بہ . پیغہ مہر (د . خ) لہ سہر بی فہرموویہ تی (الحياء

شعبۃ من الايمان) ہر کہ سئی شہرمی نہ بی ئیمانی نییہ .

دزگوتی : ئەى بى مروت ئەى تو بوچى شەرم ناکەى و
زوو رووت نابىتەووە جەنابى قازى ، ئەمەيش پىغەمبەر
فەرمويەتى كە ئەلّيت (الحياء مانع الرزق) يەعنى حەيا
ما نىمى ريزقە ، ئىستە زوو رووت پىەرەووە و قسە دريژ
مەكە .

قازى گوتى : ئەى جوان مېرد - خودا يە تەعالا فەرمو -
يەتى (السارق والسارقة فاقطعوا ايديهما) يەعنى دزتان كە
گرت دەستى بېرن ئەگەر ژن وە ئەگەر پياو بى - دزى
حەرامە . دزەكە چەوابى دا يەووە گوتى ئەى قازى تووش
ئەگەر ئەتوانى وەها پكە . لە كتيبيدا خویندومە حەديشە :
ئەگەر كەسى لە بەربرسيىتى نزيكى هىلاكى بىت چىشتى
مروارەووە بو كە حەرامە بىخوات دروستەو مالى تو لە گوشتى
مردارەووە بو كەمتر نىيە .

قازى گوتى : هەتا كەى و چەند وەعزت بو بىخوينم و
جەوابم بەدەيتەووە .

دز گوتى : لازم بو تو بەم نيوە شەووە لە مالى خووت
نەهاتىتايە دەرەووە : كە وابو مالى تو هين منە ئەى جەنابى
قازى چون ئەتوانم بەرەلات بكەم بە سەلامەتى برۆى . ئە-
گەر حەز ئەكەى لە دەست من رزگارى لىباسەكانت و
گويدريژەكە تەسليم بە من يكە يو خووت بە ئىستراحت برۆ .

قازی گوتی : ئەی مەردی ئازا شەوم لی تیکچو وەها
 حالی بووم که نزیککی روژه نەمزانی نیوہ شەوہ .
 دز گوتی : جەنابی قازی کەوا بی تو عیلمی ئەستیرە
 نازانی کە حەوت ئەستیرە و دوانزە بورج و نو وەرەجەو
 شەشت دەقیقە هەیه مەنزلی مانگ و جیگای ئەستیرەکان
 ناناسی بو یە بیوہقت لە مال دەرچوی و دوچاری ئەم زەحمەتە
 بویت .

قازی گوتی : ئەی جوانمەرد پێفەمبەر (د . خ) لە سەر
 فەرمویەتی (من آمن بالنجوم فقد كفر) یەعنی هەر کەسێ
 ئیمان بە ئەستیرە بکات کافر ئەبێت دەزە کە جەواپی دایەوہ
 گوتی : ئەی قازی ئەگەر تو ئینکاری ئەستیرەکان پکەیت بە
 حەقیق ئەبی یە کافری مۆتڵەق . چونکە جبرائیل نو ئایەتی
 حەقنی لە بابەت ئەستیرەکانەوہ بو پێفەمبەر هیناوە .

قازی گوتی : ئەو نو ئایەتە کامەتا ؟

دزە کە جەواپی دایەوہو گوتی :

- (۱) یەکەم : انا زینا السماء بزینة الکواکب .
- (۲) دووہەم : ولقد جعلنا فی السماء بروجاً .
- (۳) سیہەم : والقمر قدرناہ منازل ...
- (۴) چوارەم : والقمر والنجوم مسخرات .

- (۵) پینجهم : فلا أقسم بمواقع النجوم .
- (۶) شهشهم : لتعلموا عدد السنين والحساب .
- (۷) حوتهم : وبالنجم هم يهتدون .
- (۸) ههشتهم : والشمس تجرى لمستقر لها .
- (۹) نووهم : والسماء ذات البروج .

کهوا بو ئه‌ی جه‌نابی قازی هه‌رکه‌سی ئینکاری یه‌ک
 حه‌رفی قورئان بکات کافر نه‌بیت نه‌گه‌ر توو ئینکاری ئه‌م
 نوو ئایه‌ته‌ ناگه‌یت بوچی ئینکاری نه‌ستیره‌ نه‌که‌یت ؟ ئیسته
 زوو لیبسه‌کانت دایکه‌نه‌و قسه‌ی زیاد مه‌که‌ به‌ سه‌لامه‌تی
 برۆ .

قازی گوتی : ئه‌ی برای عه‌ زیز توو که‌ مونه‌جیمیکی

هینده‌ باشی بزانه‌ تالمی من چاکه‌ یاخود خرابه‌ ؟

دزه‌گه‌ وتی : پرسیاریکی زوور گران نه‌که‌یت ؟

نه‌گه‌ر عاقلی جوابت نه‌مه‌یه‌ : توو هینده‌ که‌ری چاوت له‌

ریتگایه‌که‌ چی له‌ من نه‌پرسی . له‌ گه‌ل نه‌مه‌دا که‌ تووشی ئه‌م

بلایه‌ بویت هیشتا له‌ من سووال نه‌که‌یت . توو بزانه‌ قه‌مه‌ر

له‌ عه‌قره‌بدایه‌ به‌ دوو ده‌رجه‌و سی ده‌قیقه‌و حه‌وت ثانیه‌و مه‌ریخ

له‌ چواره‌مدایه‌ له‌م وه‌خته‌ دزی و خه‌لك له‌ ریتگا رووت

کردنه‌وه‌ باشه‌ . به‌لام چاک نی‌یه‌ قازی له‌ مال خزی بیته‌

ده‌ره‌وه‌ . ئیتر زوو له‌ گویدریتزه‌که‌ دابه‌زه‌و لیبسه‌کانت

دایکه‌نه‌و بییانده‌ به‌ من به‌ سه‌لامه‌تی برۆ بوهر لایه‌ک حه‌ز

نه‌که‌یت .

قازی گوتی : پیای چاک به وازم لی بهینه برۆم چه دیشی
پیتغه مبه (د . خ) له سه ر بی بچی بهینم که فرموویه تی :
(حه ز له نویش کردن نه که م له ناو باغ و بوستاندا) منیش بو
نه وه هاتووم بچم له ناو باخ نویش پکه م .
دز گوتی : که تو به چه دیش نیش نه که یت بوچی له م
چه دیش پیتغه مبه بویت که پیتغه مبه (د . خ) له سه ر بی
فرموویه تی : (الرفیق ثم الطریق) یه عنی نینسان لازم
ره فیقی بی بو ریگا گه ر تو ره فیقی یا غولامی له گه لتا
بیوایه ده سه لاتم به سه رتا نه نه بوو له ژیر دهستی منا به م
نه وه زه لیل و په ریشان نه نه بویت قازی که نه مه ی بیست
له ولی خو یا وتی : خو زگه به ختیاری خزمه تکارم له گه ل خو م
بهینایه .

نه مجا دزه که وتی : زوو دابه زه و رووت به ره وه بو کوی
نه چی برۆ .

قازی وتی : نه ی مه ردی ئازا چه زره تی پیتغه مبه
(د . خ) له سه ر بی فرموویه تی (المسلم من سلم المسلمون عن
یده ولسانه) یه عنی موسلمانان نه و که سه یه که موسلمانان
له دهست و زوبانی نه مین بن مه گه ر تو موسلمان نیت که
ناهیلی بچم بو تاعهت و عیباده تی خودایه ته عالا پکه م ؟
دزه که چه وایی دایه وه و گوتی : تو رشوه ت (به رتیل) نه وه نده
نه خو یی که به غدا ویران نابیت چونکه خووا ره حم نه کات

تو به روز عالم روت نه که ی منیش به شه وه ها روتت
 نه که م چونکه مه جیورم نه ی قازی من موسلمانم و ئیمانم به
 قورئان هه یه و به حدیث مو عامه له نه که م به لام کچی ناموزا-
 یه کی خوم ماره کردوووه و نه یه ک دنیا ریم له ده ستایه و نه
 له مالدا هیچم هه یه و دایکی کچه که داوای لیباسی بوو کینی
 له من نه کات . هه تا نه مشه و په نا هم برد بو که لامی خوداو
 ته فائولم کرد قورئانم کرده وه نه م نایتهم بو هات که نه فەر-
 موی (لیس للانسان الا ما سعی) یه عنی هیچ بو ئینسان نابی
 به غیری سعی کردن له ئیشی کاری دونیادا هه ر وه کو
 خودا ته عالا وه های فەر مووه له کتیبی (شارق الانوار) دا
 چاوم به م حدیثه که وتوووه که حه زره تی پیغه مبه ر (د . خ)
 له سه رمی فەر موو یه تی (تسار قون تغانمون) وه له ته خته ی
 ره می دا دیتوو مه که نه م سه عاته سه رفه ر کردن باشه و ته ما-
 شای ته قویمم کرد مه ریخ له چواره م دایه و مو شته ری له مه نازل و
 قه مه ر له عه قره ب دایه دزی ریگا گرتن چاکه ده ر حال سلاحم
 هه لگرت و بو دزی له مال هاتمه ده ره وه یازده فه رسه خ به ری دا
 هاتوووم . نه بی به یازده فه رسه خ نه مجا یگه مه وه مالی خووم
 چونکه نه بم به کو یخا لازمه لیباسی تازه و وولاخم بی بی ئیستا
 زوو له گویدر یژه که دابه زه و لیباسه کانت دابکه نه بیده به
 من به سه لامه تی پرو زور تر قسه مه که با به تیغی زامدارت
 نه که م قازی گو تی : (لا حول ولا قوه الا بالله العظیم) مه گه ر
 تو دیوی که نه وه نده نه زییه ت و زه حمه تم نه ده ی .

دزه که وتی : نه گهر من دیو بم تو کافری به دهلیلی نهو
 نایه ته که خودای تهعلا له قورئاندا فدرموویه تی (اانا ارسلنا
 الشیاطین علی الکافرین) په عنی دیومان رهوانه کرد بو سر
 کافران نهی هزاره تی قازی له تهفسیردا خویندومه که
 زمینی سویره له حوزور خودایا شکاتی کرد گوتی نیلاهی
 نهی نهوهی که بهروردکاری عالمی و رازقی نینسی و جنی نه
 تالی و سویری په چی په له منا خه لقت کردوو که هیچ کسئی

نهی قازی زوو له گویدر پیژده که دابهزه با به تیغی
 زامدارت نه که م

نزيك ناكه رى و گيا له سهر من دهر ناچى خوم بى به شم و
 كه مى نفع له من نابيشى . حه زره تى ره بو نه لفرهت جه و ابى
 دايه وه فرمووى بوچى شكات نه كهى له سهر تو شكور واجبه
 كه تو نه و زه مينه نيت خه لقت يكه م ببيت به چيگا و مه سكه نى
 هه نديك كه به سه په بى شوومى نه و انه وه بكه و يته عه زابه وه
 وختى زه مين نه مهى بيست نالاندى و گريا عه رزى كرد
 نيلاهى رازى بووم به ته قدبرى نه زه لى . نهى قازى نه حوالى
 تو نه مه يه كه بيستت . چاكترين قسه نه وه يه كه كه و
 كورت بيت .

زوو به قسه له حه دى په رى .

قازى گوتى : نهى بيحه يا واز بهينه برقوم ريگا كه م به رده
 ... دزه كه وتى : تو به من نه لى بيحه يا من چى به تو بليم .
 له و روژه وه كه تو بوى به قازى به غدا هه موو خه لك
 هاوار نه كه ن له بهر مه كرو خيله ي تو خه لكى په نا نه به نه بهر
 خوداى ته عالا زوو رووت بيه ره وه نه و وختى سبه ينه يه .

قازى گوتى : پياوى چاك به حورمه تم بگره و به حه ديشى
 پيغه مبه ر (د . خ) له سهر بى فرموويه تى (العلماء ورثة
 الانبياء) يه عنى عوله ما وارثى پيغه مبه رانن .
 درزه كه جه و ابى دايه وه وتى : قازى يه كان عيلمى عالمانيان
 نى يه . قازى نه م زه مانه نه گه ر مردو ببينن كفته كهى
 نه گره وه ، نهى قازى نه گه ر تو وارث پيغه مبه ر بيت

نه منيش مه خصوص خودام به ده لیلی نهم چه دیشته ی پیغه مبه ر
که فرموده یه تی (اهل القرآن اهل الله) یه عنی نه و که سانه ی
قورئان نه خوینن خاصه ی خودان . من به حهوت قرانهت
قورئان نه خوینم به دائمی قازی لئی پرسی نه و حهوت
قرانهت به کامه یه ؟

دزوتی : یه کهم قرانهتی نافع ، دووهام قرانهتی
ثیبین که ثیر .

سیهه م : قرانهتی نه بو عه مرو ، چواره م قرانهتی ثیبین
عامر .

پینجه م : قرانهتی عاصم ، شه شه م قرانهتی حه مزه ،
حه و ته م قرانهتی کسانئ .

قازی که نه مه ی بیست موته حه یر بو له دلئی خو یا گوتی
نهم دزه چو ن نهم عیلمه ی هه یه له باشان گوتی نه ی مه ردی -
نازا تو که له قورئان و حدیث ناگاداری بوچی زولم له من
نه که ی؟ خودای ته عالا فرموده یه تی (لعنة الله على القوم
الظالمين) له عنه تی له زالم ان کرده ووه ، دزه که گوتی : تو زالمئ
که شه و یه ته نیا و بی ره فیق له مال هاتویته ده ره ووه له عنه تی
خودا بهر تو نه که وئئ نیستا زوو گوید ریژو لیباست هه مو
ته سلیم بکه . بچو بو جهه نم قسه کردن له نه ندازه تی پهری
سهرمان مه ییشینه .

قازی وتی : نه ی موفسد وازم لئ پیهینه ریگام به ره -
للابکه پرو ، دزه که گوتی به من نه لیت موفسد ! نه مجا له سه ر

واجب بو له سهرم گویدر یژه که بتخمه خواره وه و لیباسه -
کانت دابکه نم رووتت یکه مه وه چونکه ئیشی موفسد چاک
نایی چونکه خودا فرموویه تی (ان الله لا یصلح عمل
المفسدین) یه عنی ئیشی موفسدان چاک ناییت ، چونکه به من
ئه لئیت موفسد لازم بو له سهرم وه کو شیر رووتت یکه مه وه و
گویدر یژه که ت و لیباست هرچی هه یه بیبهم .

قازی وتی : ئهی دز خودای تهعالا درهنگ ئینسان
ئه گری فقهت گران ئه یگری وه کو فرموویه تی (ان بطش
ربك لشدید) تو بتسه روژی گروفتار ئه بی .

دز گوتی : راسته خودا موهله تی دا به تو هه تا ئیمشه و
گروفتار بویت به دهستی من و له قازی یه تی تو به بکه یت وا
ئیستا مه حکم توئی گرت چونکه خه لک له دهستی تو هه موو
هاوار ئه که ن و له تاو قازی یه تی تو روحیان دهر ئه چیت و
به گریانه وه مردنی تو له خودا ته لب ئه که ن . ئیستا زووبه
نزیکی به یانی یه .

قازی وتی : پیاوی چاک به پیغه مبه ر فرموویه تی (ارحم
ترحم) یه عنی رهحم بکه هه تا رهحمت پئی یکه ن .

ناکات چونکه پیغه مبه ر (د . خ) له سه ربی فرموویه تی
(من اعان ظلما فسلطه الله علیه) یه عنی هه رکه سی یاریده ی
زالم بدات خودا ئه و زالمه موسه له ت ئه کات به سه ریا تو زالمی
به سه ر نه فس خوت و رهحمت ئی یه به که س .

قازی گوتی : ئەی جوان مەرد تو پەم ئایەتە موعامەلە
پکە که خودا فەرەوویەتی (والدین اوتو العلم درجات) یەعنی
عولەما دەرجەیی بەرزە تو وەکو منی و منیش وەکو تو و
مەشهورە (الجنس مع الجنس یمیل) هەمو کەسێ و هەموو شتی
مەیلی لەگەڵ هەو جنسی خۆیا هەیه .

دزە که گوتی : جەنابی قازی من لەگەڵ تو دا هیچ مونا
سەبەتم نی یە تو قازی و نیمام شاری بەغدادی ساحیب روتپەو
مال و جامی : رشوت ر ماتی هەتیوان و وەقف ئەخوی . دوو
کەس بو شکات بێنە لات لە هەریەکە ی لەو دوو کەسە نیوەی
حەقە کە یان ئەپری . من پیاویکم بێ مال و حال و سەرگەردان
بە دەست جەوری چەرخەو هەگیرونە بووم زوو رووت بپەرەو
درەنگە

... قازی گوتی : ئەی جوان هیچ وەقتی بێ عەقل موقابیل
عاقڵ نابێ خودا فەرموویەتی (الذین یعلمون والذین
لا یعلمون) .

دزوتی : ئەی قازی تو عاقلی و من بێ عەقلم چونکە
پانزە فەرسەخ رینگا بە هەزار موشەقەت هاتووم که مەقسووم
لە تو حاصل بێ و حەتا مەقسووم حاصل نەبێ ناچمە دوواو
تو بێ عەقلی که ئەم نیوە شەوێ بەرۆژ زانیووە بە جاھلی و
بێ عەقلی بوی بە قازی . خودای تەعالا بە حوکم و قەراری
تو نابێ رازی عیلمە کەت بو تو لە زەرەر زیاتر هیچ قازانجی

نی یه نه گهر تو عالمی بوچی بهم حدیثه موعامه له ت نه کرد
که فهرموویه تی (انما الاعمال بالنیات) ئیتر زوو ته سلیم
بیه . .

قازی وتی : نه جوان مهرد هیج عیبادهت بو خودا
نه که یت ؟

دزگوتی : چۆن عیبادهت بو خوا نه کهم که بهم نیوه شهوه
تعی له شیرین خه و جیا کردو ته وه و ناردوتی بو من ره نیج به
خه سار نه بووم ئیتر قسه کردن به سه روت بیهره وه .
قازی نه مجا گوتی نهی مهردی ئازا تو که نه وه نده له حدیث
ئاگاداری نازانی حدیثی پیغه مبه ره که نه فهرمی (اتقوا
دعوة المظلومین فانه مقرون بالاجابة وان كان كافرا) یه عنی
پترسه له دوغای مهزلومان چونکه زوو قبول نه بیته نه گهر
جی نه و مهزلومه کافر بیته .

دز وتی : نهی قازی له حدیثدایه که دوغای چوار که سی
مه قبول نه بیته یه کهم دوغای ره عیبته له حق بادشاه
دووهم دوغای شیخ و ماموستا له حق مه ریوان و شاگردان
سیهم دوغای بلوکو دایک له حق نه ولاد چوارهم دوغای
غهریبان له حق ده راوسییان .

نهی قازی راست بلی لهم چوار دوغایه دوغای کامیان
له تو کاری کردوو و چی نه وعیک زولیکت کردوو که له
جهزای نه و زولدها نه مشه و به دهستی من گروفتار بوی .

میتنا زو دابهزه و لیباسه کانت داپکه نه بو هر .
جینگایه نه چی بچوو قسه درینز مه که ره وه .
قازی وتی : نهی جوان وازم تی بهینه نه گهر خراپه م
له حق پکهی توش دوجاری خراپه نه بی . نهوسا که په شیمان
بویت قائیده ی نی یه نازانی که سی خراپه له حق یه کی
بکات نه و که سه دوجاری خراپه نه بی .

دز وتی : نهی قازی نه م نه سیحه ته قسه و وه عزه ی تو
بی قائیده یه ته قدیر وه ها بووه که نه م شه و من تو رووت
پکه مه وه غه پیری نه م که رووت بیسته وه هیچ چاره و عیلاجت
نی یه .

قازی گوتی : نهی جوان مه رد خودایه ته عالا قودره تی
هه یه که تو بهینیتته سه ر پریگای راست و وازم تی بهینی له
قورئاندا فرمویه تی (بمحو الله ما یشاء ویثبت و عنده ام
الکتاب) یه عنی خودایه ته عالا قودره تی هه یه حوکمی که
کردوویه تی مه خوی بکاته وه و به نه وعیتی تری بگری .

دز گوتی : به تی راسته نه ما چه زره تی پیغه مبه ر فرمویه تی
(من قلم بما هو کاتن بیننا) یه عنی نه وه ی که
قه لیم له روزی نه ولدا نووسیویه تی ناگوری . نیتر قسه
مه که له گویدر ریژه که دابهزه خو ت رووت بکه ره وه و به
دهستی موباره کی خو ت لیباسه کانت بده به من و بر تو نه و
نزیکی به یانی یه .

قازی گوتی : وهختی به ره که تی نایی که به نیسراف
خه رچی بکه من هه رچی که دستم بکه وی به قه در نیحتاجی
خوم سهرفی نه کهم بو نه وهی به ره که تی باقی بیج .

قازی گوتی : باشه تو هه رچیم هه یه لیم نه ستینی منیش
رجات لی نه کهم لوتف بکه له گهل من وه ره هه تا بهر ده رگای
باخه که له وی نه مجا دانه به زم به ره زای خوم کویدر پیژو
لیباسه کهم ته سلیمت نه کهم .

دز گوتی : نهی قازی نه ته وی به فیل و حیله بمبه یته بهر
قاپی باخه که هاوار یکه یت باخه وانه که بیت بمگرئی و
یا خود نه وسا من له ترسا فیرار بکه م و له چنگی من رزگار بی
من له گهل تو چون دیم زوو رووت بیه ره وه من له تو زور
زاناخزم

قازی گوتی : عه هه بئسویندت بو نه خوم له نزیکی
باخه که دابه زم و رووت بیه وه هیج هاوار نه کهم گوید
ریتزو لیباسه کانم پیت بدهم .

دز وتی : نهی قازی هوای ته عالا له قورئاندا
فرموویه تی (ولا تلقوا بأیدیکم الی التهلکة) یه عنی به
دهستی خوتان مکه ونه هه لاکه ته وه من له گهل تو که هاتم
له بهر ده رگای باخه که باخه وانه کان خه به ردار نه بن و هه مو-
یان یاریده ت نه دهن و نه مگرن و کوریسئی نه خه هه گه ردنم و
به ناو شاری به غدا نه مگرن و نه مخه نه زندانه وه . خه ریکی
گروفتاری نه م ده رده م یکه ی؟ نه م قسانه فائیده ی نی یه .

چارهت نه وه په زوو گویدر پیژو لیبسه کانت بدهی به من نیتر
سه نه که ی بوخوت پیژوی . . .
قازی که نه م قسانه ی له دز بیست زور داماو مونه خیر
بو جه وایی نه وایه وه سه ری شوړ کردو فیکری کرده وه .
دزه که ته ماشای کرد قازی مات بو وه و قسه ناکا ، چوو
پیژوه قازی له سه ر گویدر پیژوه که داگرت و کلاو میزه ره که ی
له سه ر دا که ندو پیژوی گوت . قازی زوو به دهستی .
خوت لیبسه کانت دایکه نه و بیده به من .

نه سجا قازی ناعیلاج لیبسه کانی دا که ندو دای به دزه که
ته نها کراسو دهر پیژوی که ی نه به ردا مایه وه . دزه که به قازی
گوت له ئیین عه باس نه گیز نه وه که پیغه مبه ر (د . خ) له سه ری
فرموویه تی (القمیصین القمیص لیس له حلاوة الایمان)
یه عنی ساجیی دوو کراسی شیرینی ئیمانی نی یه که و ابو ئهی
قازی تو له ماله وه چه ندقات لیبسی ترت هه یه ؟ زوو کراسو
دهر پیژوی که پشت دایکه نه و بیده به من لازمه .

قازی گوتی : ئهی بی ئینساف روو تم مه که ره وه من نو یژو نه که م

دز گوتی : ئهی قازی (رسول . د . خ) له سه ری
فرموویه تی (صلوة العریان جائز) یه عنی به رووتی نو یژو -
کردن دروسته . قازی ناچار بو کراسه که ی دا که ندو دای به
دزه که . دزه که گوتی : ئهی قازی زوو دهر پیژوی که ش دایکه .
پنده ری هه تا به م شیره زامار نه بویت .

قازی وتی : ئهی بی ئینساف عه بیم دهر مه خه دهر پیژوی که م
لی مه ستینه .

دز دتی : نهی قازی بوچی تو نه و مهسنه لهت نه بیستوه
 ی حکیمتی هه بو خه بهریان داپتی گوتیان دوینتی شه و دز

دزه که قازی له کویدرینز داگرت و کلاوو میزه ره که ی
 له سه ر داگه ند

جووه ته مالی ئیوه • حکیمه که گوتی • خودایه شه و دزه
 کوینغا مال نه بوینی گوتیان نهی حکیم چون نه بی به کوینغا •
 حکیم گوتی نه گهر کوینغا بوینی کسکی له ماله که نه دا نه مجا
 نهی قازی من نه وه ل جار عه رزی تو م کرد نه بیم به کوینغا
 که موزور هه رچیت هه یه هینی منه • دره پی که شت دابکه نه
 قازی • هه تا کو بیم •
 من له تو رازی نهی جه نابی قازی درنگه زوو دای پکه نه •

قازی ئیتر ناعیلاج دهر پی کھی داکه ندو دای به دزه که ل
پاشان دزه که چاری به پیلاوه کانی قازی کهوت دره نگی
که وشه کانیشت دایکه نه له م قسانه دابرون دزه که چاری به
نه نگوستیله بیگ کهوت له دهستی قازی دا بو گوتی نهی قازی
چی مه زه بیگت مه یه ؟ قازی گوتی . له سه مه زه بی
شافیمیم .

دزه گوتی : بو یه نه نگوستیله کهت کردو ته دهستی چه ب
دای بکه نه بیده به من بیکه مه دهستی راستم چونکه من
دوازده مه زه بیم هه یه نه یادگاریه ی تو له ده ستمدا بییت و هیج
وهختی له فیکرم ناچیت و توش چاوت له هه رکه سی بیی
نه نگوستیله ی له ده ستا هه بی من نه که وه مه فیکرت .

قازی ناچار نه موستیله که ی داکه ند دایه دهستی دزو
گوتی (انت المفسر وانت المخبر وانت المنجم وانت المهندس
وانت العالم وانت الواعظ وانت الساهر وانت الحافظ وانت
الشاعر وانت الشجاع وانت المبارز وانت السارق لا بارک
الله عليك) یه عنی خودایه ته عالا ره حمت پی نه کات و موباره
کت نه بی چونکه ره حمت به من نه کرد . خولاسه قازی به
رووتی و پی خاوسی به دلکی بر دهرده وه رووی کرده دزه که
گوتی ، چونکه نه مانه ت گشت له منت سه ند یاخوا بی
به ره کهت بییت .

دزه که گوتی : یه عنی له شه ست گه ز میزه ری تو یه ک

کراسی منی تیا ناپیئت . ئەمەى گوت و لیباسەکانى قازى
 لەبەر کردو سوواری کویدر پیژە که بو ئاوزهنگى لیدا هینایە
 رەقس و سەماو گوتى : ئەى قازى مالى تو حەلالە و چونکە

دزەگە قازى رووت کردەو

کە و تۆتە دەستی من حەلال تر ئەبیئت . دیسان روژیک ئەبى
 بە چاو پێکەوتنى تو موشەرەف بىم . حال حازر بەدووعا .

قازى گوتى (لا حول ولا قوة الا بالله العظیم)
 ئەمجا قازى گەرایەو بە مالى خووى وەختى رویشتەو ئەژنو
 مندالەکانى و پیاووەکانى چاویان پێکەوت و رووت و قوت و
 پێخاوسى و عاجزو غەمبارە .

...قازی به رووت قوتی و پیڅاوسی گه یشته ماله وه .
ژن و منداله کانی زور ترسان و غمبار بوون و گریان

نه کویدریژ و نه لیبای و کراس و دهر پی و عه ساو
کهوشی هه یه سهریان سوورما که چوون لیبار و دیزه روته .
سبابیان هینا له بهریان کردو له ناو شاری به غدا دهنگ
بلاو بووه وه که شه و له ږیگیای باخ دزیک قازی رووت کرد
وته وه ، پیاوه گهورکان و نه شراف هه مو چسون بژ دیده نی
قازی . قازی سه رگوزشته ی خوئی و دزه که ی به ته واوی بوئی
گیژانه وه له و شاره داشاعیریک هه بو که نه م خه بهری دزو
قازی بیست نه حوالی نه وانی کردبو به شیمر گوتبوی .

مانه سر پرنگام دزیتکی بی پیر
عاقل وزیرهك عالم و زور زهر
گویدرینزکه و لیاسی لیم سهند
دهلیلی پیم گوت نازانه و خه پیر
شمشیری تیژی به دهسته وه بو
زمانی تیژتر له هه موو شمشیر
تسارف له مه جلس قازی دا نه م
شیرانه یان نه خوینده وه و

قازی باسی دزه که ی و قسه کانی نه کرد .
قازی غولامیکی هه بو جو بوه دهره وه پیاویکی دی جلو -
به رگی قازی له بهر کرد وه و سواری گویدرینزکه یشی بو وه و
له بهر دهرگا را وه ستاوه غولام چاوی به م پیاوه که وت زو و ترسا
چونکه زور سامدار بو زو و جووه ماله وه و گوتی جه نابی
قازی پیاویک و ا له بهر قاپی سواری گویدرینزکه که ی توپه و
لیباسه کانی توپ له بهر دایه و کتیبیکی به دهسته وه یه نه لیت
نیشم به قازی هه یه . قازی که نه مه ی بیست گوتی یاخوا بو
نیمه خیری و بو دوزمنان شهر بی . زو و دهرگای هه وشه
موحکم داخه ن و مه هیلن بیته ژووره وه کتیبی نه بو هه رچیم
هه بو به نایه ت و حدیث له منی سهند نیستا کتیبی هیناوه
نه بی جی بکات . که قازی نه م قسانه ی کرد له ناکامه وه
دزه که هاته ژووره وه بی سه لام کردن چووه لای سه روی

قازی یه وه دانشت .
قازی گوتی : ئەی بێ ئە دەب بە بێ روخسەت بوچی
هاتویته مائی ئیمه و له بهرچی سلام ناکهیت ؟ نازانی من
قازی شاری به غدام و چون له ژوور منه وه دانشتی .
دزه که گوتی ئەی قازی سلام له سی جینگا نه کری . ئەول
له ترس و خه وفدا : من له تو هیچ ترس و خه وفم نی یه .
دورههه بو ته ماع . . من هیچ ته ماعم به تو نی یه و ریاییت
ناکهه . سیههه که تو دووری له موسلمانانی وه کو شاعیر نه لیت .
دهردت گرانه ناگات به ده زمان
عومرت تیپه ری نه گه ییه سامان

قازی چه وایی دایه وه گوتی : من خۆم به موسلمان نه .
زانم و مه عاشم حه لاله . دزه که گوتی : تو رسوهت و سوو
نه خوئی و کرده وهی باشت نه مه یه له هه ر لایه که کویدریژیک
مردار بیته وه نه لئی نه مه بو دوعا گوئیان جائیزه . قازی له م
قسه یه په نگی تیک جو زور ترسا گوتی :
ئە ی شیخی گه وره به خیر هاتی به سه ر چاو له کو یوه
ته شریفه هاتو وه نیشت جی یه ؟

دزه که گوتی : تو له وانه مه پرسه ، به لام نه مرۆ ته ماشای
نه م کتیبهه نه کرد له حاشییهی نه م کتیبهه دا چاوم پیسه که وت
نوسرا بو که تو کوپی خزمه تگاری منی .

قازی گوتی به چی نه مه نیسیات نه کی .
 دزه که گوتی ریوایدت نه کات له باوکی من و باوکم له
 باپیرم بیستویه تی و راسته له زهمانی پیشودا که باپیری
 باپیرت خزمه تکاری خانه زاده ی نیتمه بوون . قازی که
 بیستی ناوی باوکو باپیری به بیان کرد زور ترساو رهنگی
 سچی بو وهکو داری بی له رزی و گوتی : نه ی شیخی فاضلو
 مورادو مه قسودی تو چی یه ؟

دزه که گوتی : مه قسوودی من نه مه یه که به ده لیلی
 حه دیشی پیغه مبه ر بتکه م به به نندی خووم و نه مه قام و قازی

(دزه که هاته مالی قازی و رویشت له زوور گشتیانه وه
 دانشت و سه نهدی نووسی له سهر هزار دینار)

یه تی یه له تو بستینم و هرچی له ژیر دهستی تو دایه لیت
وهر بگرم و مناله کانت هموو بفرۆشم و نرخه که یان وهر بگرم
گوزه رانی پی بگم .

قازی له دلی خو یا گوتی واوه یلا نه مه چی موسیبه تی بو
توشی بوم چۆن نه م به لایه ده فعی نه م به لایه بگم نه مجا قازی
زۆر گریاو له دزه که پارایه وه و گوتی :

یا شیخ تکایه له م شاره دا پسواو به د ناوم مه که . داواو
ته له بی هرچی نه که یت بفرموو به روح منت پاره نه تده می
دزه که گوتی : نهی قازی قه سر یکم کریوه به ههزار
دینارو له م پاره یه یه ک دینارم بیع داوه نو صدو نه وه تو نو
دیناری له سهرم ماوه نه م پاره یه م له تو نه وی بمره ری .

قازی گوتی : یا شیخ زۆر باشه نیسته به دهستی موباره
کی خو ت سه نه دی بنووسه سولج بکه ین من نه و پاره ی قه سره
نه دم به تو . دزه که دهستی دایه قه له م و کاغزه به دهستی
خوی سه نه دی سولجی نووسی گه وره کانی شارو عالمان هموو
بوون به شاهیدو مۆریان کرد که له وه پاش نیتر هیچ نییدی .
عایه که له قازی نه کات . نه مجا قازی ناعیلاج بو نه و میقداره
پاره یه ی ته سلیم به دزه که کردو گوتی نهی جوان له خودا
بترسه من تا قه تی نه وه م نی یه هموو روژی نه زییه ت و
نازارم بده یت دزه که قبولی کرد هه لسا پروات . قازی به
ژنه که ی خوی گوت لازمه نان و ته عامی دهر خواردی نه م

دزه بدهین ههتا له مهولا نانو نه که ئیمدی له بهر چاو بیته و
ئیتتر زهحه تمان نه دات ژنه که گوتی باشه ناردی مریشکیان
بو سوور کرد له گه ل ته عامی خوشی . . قازی گوتی یاشیخ
له ره فیتی کردنی تو عیلم و دینی من زیاد نه بیته هه زنه که .
سه بر بکه ی به دلچکی ناسوده با پیکه وه نان بخوین دزه که
عهزی کرد زور به جی یه ئینتزاریان کرد زنی قازی چوو
لایان سفره ی داخست بریانی و مریشک و ته عامی خوشی
بو یان دانا . قازی له دلی خو یا گوتی وا باشه به دزه که بلیم
مریشکه که تو بهشی یکه نه گه موافق بهشی نه کرد تهریقی
نه گه مه وه . به دزه که ی گوت یاشیخ هه قی تو یه بهشی بکه یته
دزه که دهستی در ئیز کرد مریشکه که ی پارچه کرد سه ره که ی
له بهرده می قازی دانا و مله قو ته که ی دا به زنی قازی وه اردو
باله که ی دا به دوو کوره که ی قازی باقی یه که ی له بهرده می
خو یا دانا گوتی بسم الله . بخوون . قازی گوتی نه ی غه دار
من گوتم وهک یهک به هه قیانه ت بهشی یکه نه مه چوون بهشی
کردنیکه کردت ؟

دزه که گوتی : له پیشا سه ره که ی بو تو دانا چونکه تو
گوره و سهرداریت . مله قو ته که ی دام به ژنه که ت چونکه
نه و به تو تزیکتره و هه اردو و باله که ی دام به دوو کوره که ت
چونکه دوو قول و بالی توون و باقی یه که ی بو خووم چونکه میوانم .
قازی موته هه یرو سه رسام بو وه لامی نه دایه وه ده ستیان

(به‌ش کردنی دزه که گوشتی مریشک به حه‌قیانه‌ت له‌سه‌ر
سفره‌ی ته‌عامی قازی)

کرد به تان‌خواردن که لی‌بوته‌وه قازی به دزه‌که‌ی گوت :
یاشینخ دو‌عامان بو بکه دزه‌که ده‌ستی به‌رزکردو گوتی
یاخودا خانویییکی ترم کپیوه به چل نالتون نیو نالتونم داوه
سیوتو نالتون و نیوی له‌سه‌رم ماوه قازی نه‌م پاره‌یه‌شم

بداتی و کجه که ی به من نیکاح بکات له و خانوو داهنیشین
مه تا من و قازی به ینمان چاک بیی . نه جا دزه که دهستی
هینا به سهرو رووی خو یا گوتی نامین .

قازی وتی : لاحول ولا قوه الا بالله العلی العظیم نیر تو
مه سوودت چی یه ؟

دزه که وتی : نه ی قازی مه سوودم نه مه یه که بیستت .

قازی وتی : تو جشتیک هه یه بیکه . له ماله وه هوت
هیلکه مریشکمان هه یه و نیمه پینج که سین نه گهر تو نه م
هیلکانه به بی شکاندن به نیمه پهشت کرد هه رچیت نهوی
بیست نه دم .

ناردی هیلکه کانیا ن هینا دزه که زور فکری کرده وه
نه یزانی چون بهشی بکات موعه تل بو به هیچ نهوعی عقلی
نه یبری نه مجا ژنی قازی چوو ه پیشه وه گوتی بوچی بهشی
ناکه ی ؟ دزه که گوتی : من نازانم چون بهشی پکه م . موعه تل
ماوم .

ژنی قازی جوابی دایه وه گوتی : وا ئیقرارت کرد نازانی
بهشی پکه ی تو شهرت پکه هه رچی له قازیت سه ندووه .
بیده یته وه من نه م هیلکانه وه کو یه ک لیسان بهشی پکه م و
بی شکاندن . دزه که فکری کرده وه له لالی خو یا گوتی : من به م
هه سوو عقل و ته دبیر و حیله یه وه نه متوانی بهشی پکه م نه م

ژنه چوون نه توانی به شی بکات . دزه که رازی بوو رویشست
هموو لیبارو نه شیای قازی له گهل گویدریشه میسری به که
هینای و باره که یسی که له قازی سهند بووی دایناو دایانه
دهست پیاوئیک به شهرتی نه وه نه گهر ژنی قازی هیلکه کانی
وه کو یه ک به بی شکاندن لی به ش کردن نه م پارو و نه شیاو
گویدریشه ی ته سلیم به ژنی قازی بکات و نه گهر نه ی تووانی
به شی بکات گویدریشه و نه شیاو پارو که بو دز بیت و کچی
قازیش به دزه که نیکاح بکات پیجگه له مانه په نجا نالتونی
سوور دیسان قازی به دزه که بدات ، وه ها شهرتیاں کرد
هر دوو تهره ف قبولی کرد .

نه مجاژنی قازی هیلکه کانی هل گرت یه ک هیلکه ی دا
به دزه که و یه ک هیلکه ی دا به قازی و به هر دوو کور که ی
یه کی یه ک هیلکه ی داو سی هیلکه ی پوڅوی داناو گوتی
(بسم الله) بیخون .

دزه که گوتی : نه ی زه عیفه بوچی به راستی وه کو یه ک
به شت نه کرد .

ژنی قازی گوتی : من به راستی وه قیانهت به شم
کردوو وه هموو پیناوئیکی عاقل و زیره ک په سندی نه کات .
نیوه پیاون هر یه کی دوو هیلکه ی گونتان هه یه له گهل نه م
یه ک هیلکه یه نه بی به سی هیلکه و من ژنم هیچم نی یه سی

(به شی کردنی ژنی قازی هیلکه کان وه کو یه ک و بی شکاندن)

هیلکه م بوخوم دانا • که نه مه راسته وه کو یه ک موساوی

• برین

دزه که نیتز هیچ قسه ی پی نه کرا هه ناسه یه کی ساردی
 هه لکیشا گویدریتزو نه شیاو لیباس و پاره که ی هه مو
 ته سلیمی ژنی قازی کردو زور سویندی خو واردو له عنه تی
 له خو ی کرد هه تا ماوه له گه ل زن سو حبه ت نه کات • وه هه تا

له (دونیا) دا بو که چاوی به ژن نه کهوت و هر نه چه رخاوو
سه یری زنانی نه نه کرد پویشت له مزگه و تیکا بو به مسجیه ور
حه تا ناخر عومری خزمه تی مزگه وتی کرد .
(به عینایه تی خوا نه م حیکایه ته شیرینه ته و او بو)

چاپ کرا له سهر نه رکی عبدالخالق محمد امین عصری
مافی له چابدانه وهی پاریزراوه بو محمد امین عصری .

سه ر په رشتی چاپ : محمد عبدالرحمن زه نلنه

رقم التبداع في المكتبة الوطنية بغداد (٤٤٤)
سنة ١٩٨٥

مطبعة أوغستينا
بغداد شارع النبي
١٩٨٤ م

نرخى .. فلسفه